

ਦਇਆ ਚੌਧਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ

ਧਰਵੰਤ ਸਿੰਘ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

ਸੀਆਰ ਨੰ. 2016 ਦਾ 1356

ਅਪ੍ਰੈਲ 04, 2017

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਕਲਾ. 227 — ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਐਕਟ, 1956 — ਐੱਸ. 9 ਅਤੇ 24 - 26.10.2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੂੰ 2000/- pm @ ਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇਣ ਅਤੇ ਰੁਪਏ। ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 2500/- pm - ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ 09.11.2008 ਨੂੰ ਹੋਇਆ - ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਦੋ ਬੱਚੇ - ਪਤਨੀ ਨੇ ਫਰਵਰੀ, 2013 ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ - ਪਤਨੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਸੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਕੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਪਤਨੀ ਨੂੰ 2000/- pm ਅਤੇ ਹੁ. ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 2500/- pm - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ- ਪਰ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਫੋਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। 10,000/- pm — ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ 5000/- pm — ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ। 7000/- (ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ) ਉੱਚੇ ਪਾਸੇ ਹੈ — ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ — ਮਾਮਲਾ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਐਕਟ ਦਾ ਐੱਸ. 24 ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੱਚੇ ਵੀ ਉਸ ਧਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ।

(ਆਰਟਿਕਲ 10)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਰਗੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੇਧਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਉਹ ਪਿਛੋਕੜ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਧਿਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਨਿਰਭਰਤਾ।

(ਆਰਟਿਕਲ 13)

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੈਣੀ ।

ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ.

ਦਇਆ ਚੌਧਰੀ, ਜੇ.

(1) ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ), ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੁਆਰਾ 26.10.2015 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ @ Rs. ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਨੂੰ 2,000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਰੁ. ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਅਧੀਨ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਹਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਰਫ ਹਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਗੁਰਜੋਬਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 2500/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ।

(2) ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ 09.11.2008 ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਦੋ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਪਤਨੀ ਫਰਵਰੀ, 2013 ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਜਵਾਬਦੇਹ - ਪਤਨੀ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਲੀਬਿਤ ਸੀ।

(3) ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਪਤੀ ਫੋਰਮੈਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। 10,000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਖੇਤੀ ਆਮਦਨ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਪਤਨੀ ਨੂੰ 2000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਰੁ. ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਹਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਰਫ ਹਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਗੁਰਜੋਬਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 2500/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ।

(4) ਜਵਾਬਦੇਹ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(5) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗਾਹਿਣੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਅਸਲ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਫੋਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। 10,000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਉਹ ਪੇਸ਼ੇ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਰੁਪਏ

ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। (Dava Chaudhary L) 5,000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਚੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਜਵਾਬਦਾਤਾ-ਪਤਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੁ. 7,000/- (ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ) ਉੱਚੇ ਪਾਸੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਾਜਬ ਰਕਮ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(6) ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਸਿਰਫ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਵਾਬਦਾਤਾ-ਪਤਨੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(7) ਨੇ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।

(8) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਨੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਪੈਂਡੈਂਟ-ਲਾਈਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਦਰਖਾਸਤ ਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ @ Rs. ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਪਤਨੀ ਨੂੰ 2000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਰੁ. ਦੋਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 2500/- ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਪਤੀ ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਉਸਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਉਕਤ ਰਕਮ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(9) ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਅਧੀਨ

“ਐਸ. 24.- ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਪੈਂਡੈਂਟ ਲਾਈਟ ਅਤੇ ਖਰਚੇ
ਕਾਰਵਾਈ.- ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ,

ਉਸਦੀ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚੇ, ਇਹ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਬ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਮਾਸਿਕ ਰਕਮ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸੱਠ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(10) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਉਸਦੇ ਲਈ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਮਾਸਿਕ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਾਜ਼ਬ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੱਚੇ ਵੀ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਧਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

(11) ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਸਹਿਗਲ** ਬਨਾਮ **ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ**¹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸੀਮਤ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਕੱਲੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਹਿੰਦੂ ਅਡਾਪਸ਼ਨ ਐਂਡ ਮੇਨਟੇਨੈਂਸ ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ/ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰੇ ਜੇਕਰ ਉਹ/ਉਹ ਆਪਣਾ/ਆਪਣਾ/ਆਪਣਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

(12) ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(13) ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਿਵੇਕ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤਰਿਮ

ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ (Dava Chaudhary, J.) ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡ ਦੁਆਰਾ ਸੇਧਿਤ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਰਗੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ; ਉਹ ਪਿਛੋਕੜ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਧਿਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਨਿਰਭਰਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਸਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਅਸਥਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ।

(14) ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(15) **ਹਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ** ਬਨਾਮ ਦੀਪਿਕਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ²ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। **ਪਦਮਾਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੀ. ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ**

(16) ਵਿੱਚ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਦਮਾਵਤੀ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਆਰਟਿਕਲ), ਦੁਰਗਾ ਸਿੰਘ ਲੋਧੀ ਬੈਂਚ** ਬਨਾਮ **ਪ੍ਰੇਮਬਾਈ**⁴ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

“ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਸਣਯੋਗ ਜਾਂ ਅਸਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਰਾ 125(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਰੰਗੂਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ, **ਮੈਂਗ ਟੀਨ ਬਨਾਮ ਮਾ ਹਸਿਨ, ਏਆਈਆਰ 1933 ਰੰਗੂਨ 138: (1933 (34) ਸੀਆਰਐਲ ਐਲਜੇ 815)** ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਫੀ ਸਾਧਨ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਾਗਪੁਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ **ਅਬਦੁਲ ਵਹੂਬ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾਬੀ, (1936) 37 ਸੀਆਰਐਲ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਐਲਜੇ 86**

22015(4) RCR (ਸਿਵਲ) 59

32003 (3) ਆਰਸੀਆਰ (ਸਿਵਲ) 158

41990(2) ਆਰਸੀਆਰ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 697

ਮੱਧ

ਭਾਰਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, **ਪ੍ਰਭੂਲਾਲ** ਬਨਾਮ **ਪਾਰਵਤੀਬਾਈ, ਏਆਈਆਰ 1952 ਮਧ ਭਾ. 96** ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪਤੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਯੋਗ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼** ਬਨਾਮ **ਸ਼ੀਲਾ ਰਾਣੀ, ਏਆਈਆਰ 1968 ਦਿੱਲੀ 174 : 1968 ਵਿੱਚ** ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ । ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ **LJ 1153** , ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਲਈ। ਅਜਿਹੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 125(1), ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਠੋਸ ਅਸਲ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਯੋਗ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾ, ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਂ ਲੇਬਰ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(17) ਵਿੱਚ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਸਹਿਗਲ ਦੇ** ਕੇਸ (ਸੁਆਰਟਿਕਲ), ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:-

“6 .....ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਨੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਤੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਣਵਿਆਹੀਆਂ ਧੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਲੀਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ

(*Daya Chaudhary, I*) ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ, ਇਕੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸੀਮਤ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕੱਲੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਨੀ ਹੈ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਣਵਿਆਹੀ ਧੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਤਨੀ ਲਈ ਮੇਨਟੇਨੈਂਸ ਪੈਂਡੈਂਟ ਲਾਈਟ ਫਿਕਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 26 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਧਾਰਾ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(18) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡਾ. ਪਦਮਾਵਤੀ** ਕੇਸ (ਸੁਆਰਟਿਕਲ), ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

"9. ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਮੇਨਟੇਨੈਂਸ ਪੈਂਡੈਂਟ ਲਾਈਟ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹਾ ਵੀ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਵੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਆਮਦਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਗੈਰ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਜਾਂਚ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਲੀਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।

(19) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ, ਜੋ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸਪੂਰਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ

ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(20) ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਰਿਮ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਮਿਤ ਅਗਰਵਾਲ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ